Analyysi

Koulutus ja ikä tasoittavat tulokehityksen epävarmuutta

Suomen talous | 09.06.2016 | Petri Mäki-Fränti

KIRJOITTAJA

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti

Kotitalouksien hyvinvoinnin kannalta on olennaista, kuinka ennakoitavaa tulokehitys on. Suomalaisten kotitalouksien tuloepävarmuudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisen noin 25 vuoden aikana. Väestöryhmien välillä näyttää kuitenkin olevan pysyviä eroja. Vähän koulutettujen tuloepävarmuus on ollut suurempaa kuin korkeasti koulutettujen, ja yrittäjien tulokehityksen riskit ovat suuret odotettuun tulokehitykseen suhteutettuna. Tulonsiirrot ovat tasoittaneet ansiotulokehityksen riskejä varsinkin vähän koulutetuilla. Tulonsiirtojärjestelmien merkitys tulokehityksen tasoittamisessa korostuu väestön ikääntyessä, kun aiempaa suurempi osa väestöstä elää tulonsiirtojen varassa.

Epävarmuus tulokehityksestä vähentää kotitalouksien hyvinvointia

Tulokehityksen epävarmuuden kehitystä sekä epävarmuuden eroja eri väestöryhmien välillä voidaan karkeasti mitata yksinkertaisilla tilastollisilla tunnusluvuilla, jotka kuvaavat muutoksia kotitalouksien tulojakaumassa ajan mittaan. Epävarmuus tuloista kasvaa usein erilaisten suhdanne- tai muiden ulkoisten sokkien myötä, kun sokit kohdistuvat eri tavoin eri väestöryhmiin.[1]

Muutokset tulojakaumassa voivat talouden suhdanne- ja rakennetekijöiden lisäksi olla seurausta kotitalouksien omista valinnoista. Kotitaloudet voivat tehdä eri elämänvaiheissa erilaisia valintoja työn ja vapaa-ajan välillä, ja ne voivat tasoittaa tulo- ja kulutusuriaan säästämällä ja purkamalla säästöjä. Epävarmaa ansiotulojen kehitystä voidaan toisaalta kompensoida tulonsiirroilla.

Seuraavassa tarkastellaan suomalaisten kotitalouksien tuloepävarmuutta vuosina 1989–2014 kotitalouskohtaisten tulonjakoaineistojen avulla. Peräkkäisten vuosien aineistoja yhdistämällä voidaan laskea kotitalouksien tulojen kasvuvauhti kahden peräkkäisen vuoden välillä. Tulojen kasvuvauhdin keskihajonta toimii tällöin mittarina tulojen kehityksen epävarmuudelle. Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa tuloepävarmuuden kehitystä on pystytty selittämään

talouden rakennetekijöillä, kuten muutoksilla väestön ikärakenteessa ja koulutustasossa. Tulojen hajonta on tyypillisesti pienempää vanhemmissa ikäluokissa, ja toisaalta se on sitä suurempaa, mitä koulutetummasta väestöryhmästä on kysymys. Tulojen epävarmuus on saattanut myös kehittyä eri tavoin eri tuloluokissa. Koko väestön tulojakaumien lisäksi seuraavassa tarkastellaan tulojakaumien kehitystä eri ikä- ja sosioekonomisissa ryhmissä.

Aineistona tässä tarkastelussa käytetään Tilastokeskuksen tulonjakoaineistoja 1980-luvun lopusta vuoteen 2014. Yksittäisen tulonsaajan sijaan tarkastellaan kotitaloutta[2], sillä kotitalouksien sisällä esiintyy merkittävää tuloriskien tasausta, joka tulee näin epäsuorasti otetuksi huomioon.

Arviot tulojakauman muutoksista riippuvat osin siitä, mitä tulokäsitettä tarkastellaan. Ansiotulojen kehitykseen liittyvän epävarmuuden kasvu kertoo suhdannekehityksestä sekä muutoksista työmarkkinoiden toiminnassa. Kotitalouksien taloudellinen hyvinvointi riippuu kuitenkin viime kädessä niiden käytettävissä olevista tuloista, riippumatta siitä, ovatko nämä ansiotuloja vai esimerkiksi tulonsiirtoja. Eri tulokäsitteistä tarkastellaan seuraavassa joko kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, käytettävissä olevia rahatuloja sekä ansiotuloja, kulloisenkin kysymyksenasettelun mukaan.[3] Käytettävissä olevista tuloista oli vertailukelpoiset tiedot saatavilla vuodesta 1989, rahatuloista vuodesta 1997 ja ansiotuloista vuodesta 1993 alkaen.

Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa tuloepävarmuuden kehitystä on tyypillisesti tarkasteltu kotitalouskohtaisia pitkittäisaineistoja käyttäen. Näissä tutkimuksissa tulojen pitkän aikavälin varianssi on purettu väliaikaiseen sekä pysyvään komponenttiin. Kun tuloepävarmuuden kehitystä tarkasteltiin Yhdysvaltain aineistolla, havaittiin tulojen kasvuvauhdin volatiliteetin vähentyneen 1980- ja 1990-luvun ensimmäisillä puoliskoilla ja pysyneen sen jälkeen melko muuttumattomana.[4] Tulojen volatiliteetin väheneminen on johtunut pikemminkin väliaikaisten sokkien kuin pysyvän komponentin muutoksista. Suomen taloudesta ei kuitenkaan ollut käytettävissä pitkittäisaineistoja, joissa samoja kotitalouksia olisi seurattu neljää vuotta pitempään.

Yhdysvaltain aineistolla on tehty myös tässä esitetyn kaltaista kuvailevaa analyysiä.[5] Näiden tulosten mukaan kotitalouksien reaalitulojen kasvuvauhdin volatiliteetti kasvoi Yhdysvalloissa 1970-luvun alusta 2000-luvun lopulle merkittävästi, vaikka makrotaloudellinen ympäristö muuttui vakaammaksi. Havaintoa perustellaan lähinnä tulonjaon muutoksilla jakauman häntäpäässä. Tulojakaumia on siis suurentanut etupäässä eniten ansaitsevan joukon tulojen merkittävä kasvu. Myös Euroopan maiden kotitalouksien tulojen vaihtelua on tutkittu.[6] Tulosten mukaan erot kotitalouksien tulojen heilahteluissa ovat vaihdelleet merkittävästi maasta toiseen.

Väestön ikääntyminen ja koulutustason koheneminen oletettavasti ohjaavat kotitalouksien tuloepävarmuuden kehitystä myös Suomessa. Tämän tarkastelun perusteella suomalaisten kotitalouksien tuloepävarmuus ei ole kuitenkaan muuttunut merkittävästi 1990-luvun alun jälkeen. Väestöryhmien välillä on silti havaittavissa selkeitä eroja ansiokehityksessä. Vähän koulutettujen tuloepävarmuus ollut suurempaa kuin korkeasti koulutettujen, ja yrittäjien tulokehityksen riskit ovat suuret odotettuun tulokehitykseen suhteutettuna. Tulonsiirrot ovat kuitenkin monissa tapauksissa merkittävästi kompensoineet epävarmaa ansiotulojen kehitystä. Tulonsiirtojärjestelmien merkitys tulokehityksen tasoittamisessa on korostunut väestön ikääntyessä, kun aiempaa suurempi osa väestöstä elää tulonsiirtojen varassa.

Suomalaisten tuloepävarmuus sama kuin 1990-luvun alussa

Suomalaisten tuloepävarmuus ei ole juuri muuttunut 1990-luvun alun jälkeen (kuvio 1). Käytettävissä olevien tulojen kasvuvauhdin keskihajonta oli vuonna 2014 suunnilleen sama kuin 1990-luvun alussa. Ansiotulojen kasvun hajonta on hiukan vähentynyt 1990-luvun puolivälin tienoilta, mutta muiden tulomuuttujien kehityksessä ei ole selkeää trendiä.

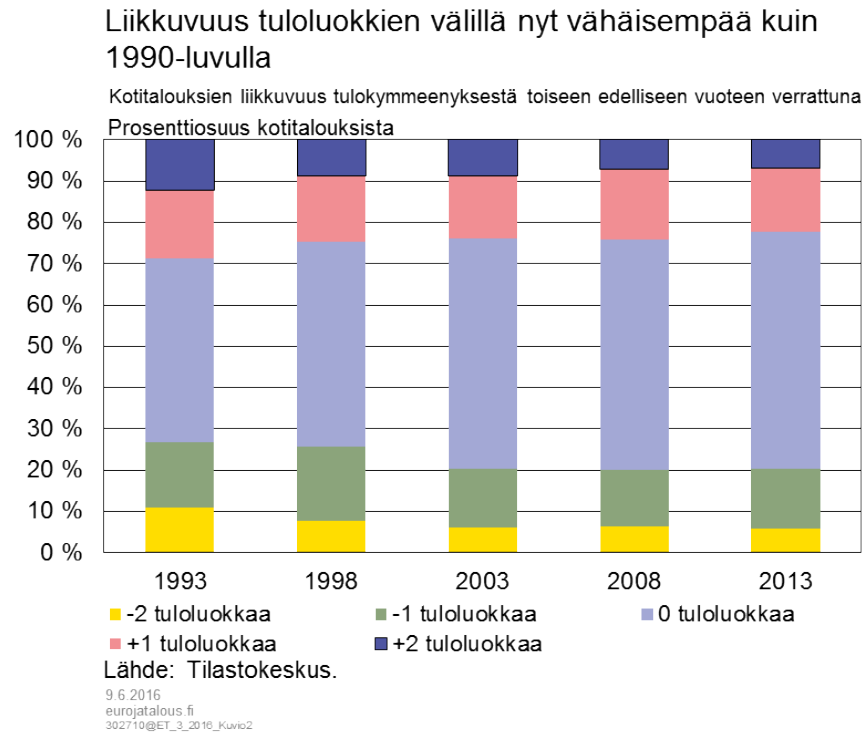
Tulojen kasvun hajonnassa on lyhyellä aikavälillä ollut vaihtelua tarkastellusta tulokäsitteestä riippumatta, mutta epävarmuus ei ole selkeästi seurannut suhdannekehitystä. Finanssikriisiä seuranneen taantuman jälkeen vuosina 2009–2011 käytettävissä olevien tulojen ja rahatulojen kasvun hajonta suureni väliaikaisesti, mutta ansiotulojen kehitystä koskeva epävarmuus ei ole selkeästi kasvanut. Ansiotulojen kasvun hajonnassa on selvä muutos ainoastaan 2000-luvun taitteessa ja toinen muutos vuonna 2003. Ensimmäinen tilastopiikki ei poistunut, vaikka aineistosta eliminoitiin poikkeavan suuret havainnot. Ansiotulojen kasvun hajonta suureni pelkästään korkeasti koulutettujen ryhmässä. Tätä selittänevät ainakin osittain 2000-luvun taitteen IT-kuplan puhkeamisen vaikutukset. Tämä ilmiö vaatii tarkempaa selvitystä jatkossa.

Tulojen hajonta on ollut selvästi suurempaa kotitalouksien ansiotuloissa (kuvion 1 oikea pystyakseli) kuin kaikissa käytettävissä olevissa tuloissa tai rahatuloissa. Rahatuloihin lasketaan ansiotulojen lisäksi mm. kotitalouksien saamat tulonsiirrot, jotka ovat merkittävästi tasoittaneet tulojen vaihtelua. Kaikissa käytettävissä olevissa tuloissa ovat rahatulojen lisäksi mukana laskennalliset asuntotulot. Näiden kasvuvauhdin hajonta on ollut jonkin verran vähäisempää kuin rahatulojen kasvun hajonta, eli laskennalliset asuntotulot ovat kehittyneet rahatuloja vakaammin. Omistusasuminen on siis tarjonnut jonkin verran suojaa tulokehityksen riskejä vastaan.

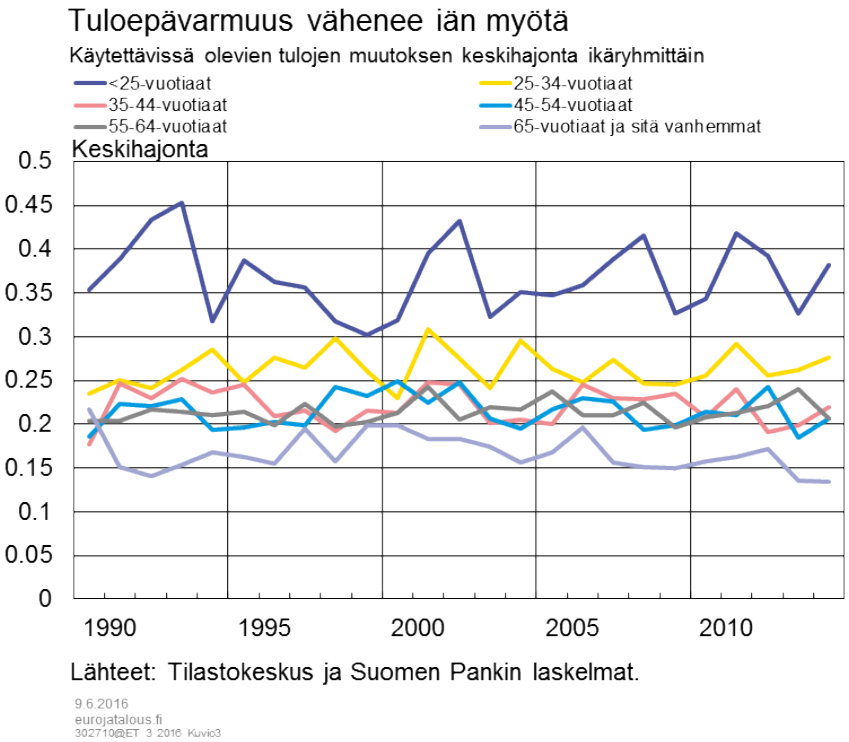
Kotitaloudet ovat pitkittyneen taantuman aikana säilyttäneet tulotasonsa selvästi paremmin kuin 1990-luvun alun laman aikana (kuvio 2). Vuonna 1993 noin 45 % kotitalouksista pysyi samassa tuloluokassa kuin edellisenä vuotena ja yli neljännes kotitalouksista putosi vähintään yhden tuloluokan alaspäin edellisvuotisesta. Vuonna 2008 samassa tuloluokassa pysyneiden

kotitalouksien osuus oli jo noin 55 % ja vuonna 2013 noin 57 %. Myös kotitalouksien siirtyminen ylempään tuloluokkaan on nyt vähäisempää kuin 1990-luvulla. Verrattuna 1990-luvun alkuun eniten on vähentynyt niiden kotitalouksien osuus, joiden tuloluokka muuttui edellisvuotisesta vähintään kahden tuloluokan verran suuntaan tai toiseen.

Kuvio 1.

Kuvio 2.

Ikääntyminen tasoittaa tulokehitystä

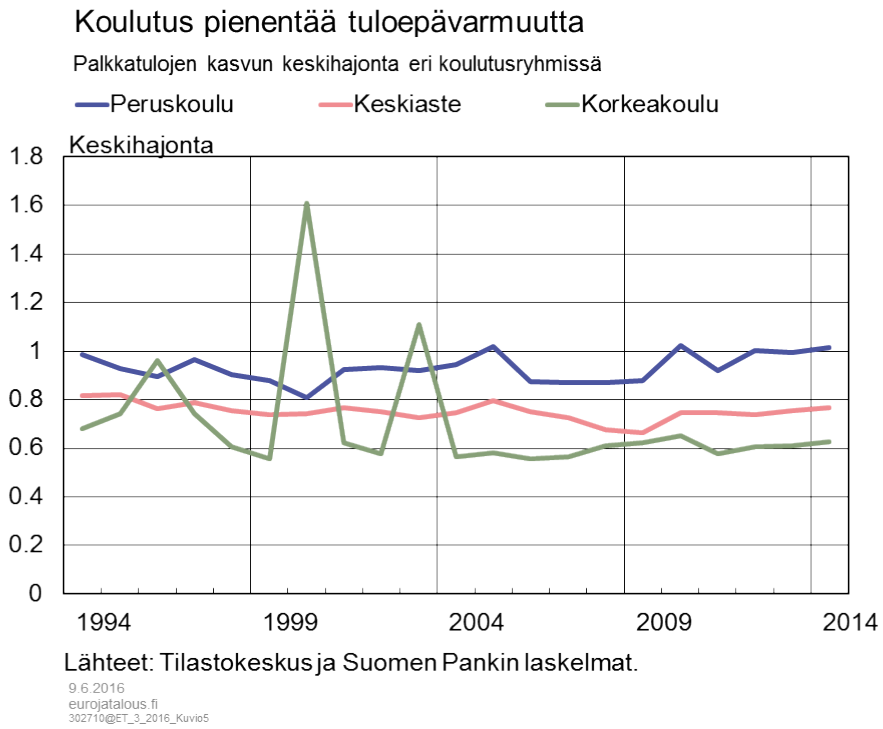
Sitä mukaa kuin väestö ikääntyy ja yhä suurempi osa kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista koostuu eläkkeistä, tulokehityksen hajonnan pitäisi pysyvästi pienentyä koko talouden tasolla mitattuna. Eläkeikäisten tulot ovat kehittyneet huomattavasti muita ikäryhmiä tasaisemmin koko tarkasteluperiodin ajan, ja suurinta tulokehityksen epävarmuus on ollut nuorimmassa eli alle 25-vuotiaiden ikäluokassa (kuvio 3). Tuloepävarmuus näyttää hiukan vähenevän siinä vaiheessa, kun nuoret 25–34-vuotiaina alkavat kiinnittyä työelämään. Epävarmuus pysyy kuitenkin vielä tuntuvampana kuin ns. parhaassa työiässä olevien ikäryhmissä eli 35–44- ja 45–54-vuotiaiden sekä eläkeikää jo lähestyvien 55–64-vuotiaiden ryhmissä. Kolmen viimeksi mainitun ikäryhmän välillä ei ole enää merkittäviä eroja tulokehityksen epävarmuudessa.

Ikäluokkakohtainen tulotason hajonta kertoo ikäryhmien sisäisten tuloerojen kehityksestä (kuvio 4). Työikäisten tulotason hajonta on – tulokehityksen hajonnasta poiketen – suurempaa vanhemmissa ikäryhmissä, joissa tuloerot ovat ehtineet kasvaa työvuosien myötä.

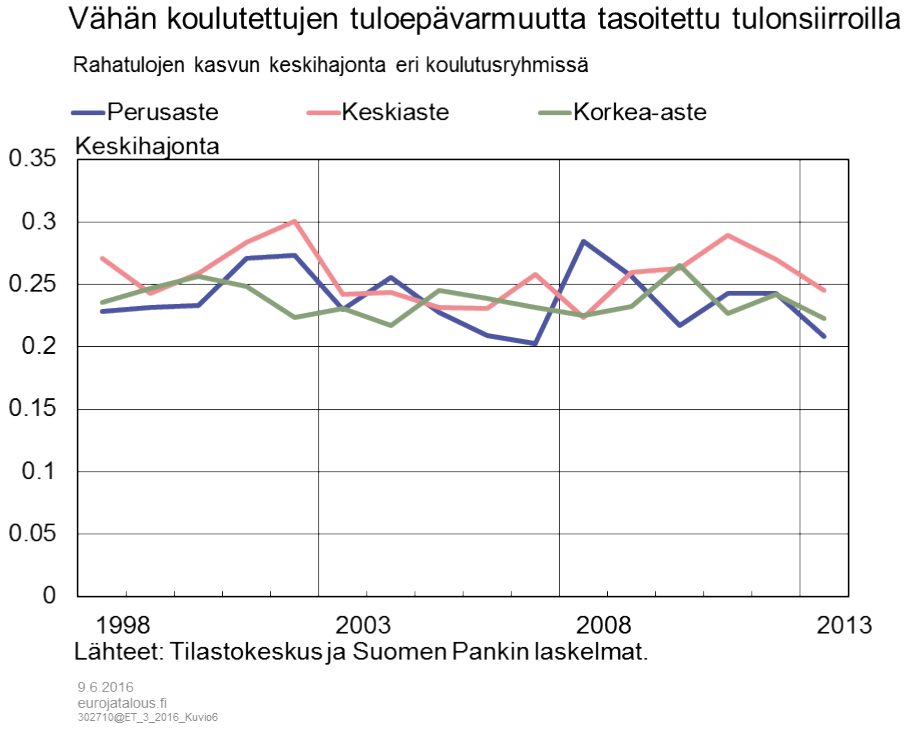
Tulotason hajonta näyttää 1990-luvun alusta kasvaneen tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, mutta koko väestön tasolla tulojen hajonta on pysynyt melko lailla muuttumattomana.Havaintoa selittää ainakin osittain väestön ikääntyminen. Eläkeikäisten keskinäiset tuloerot ovat pienemmät kuin työikäisten keskinäiset tuloerot, joten tämän ryhmän väestöosuuden suureneminen tasoittaa

koko väestön tuloeroja.

Kuvio 3.

Kuvio 4.

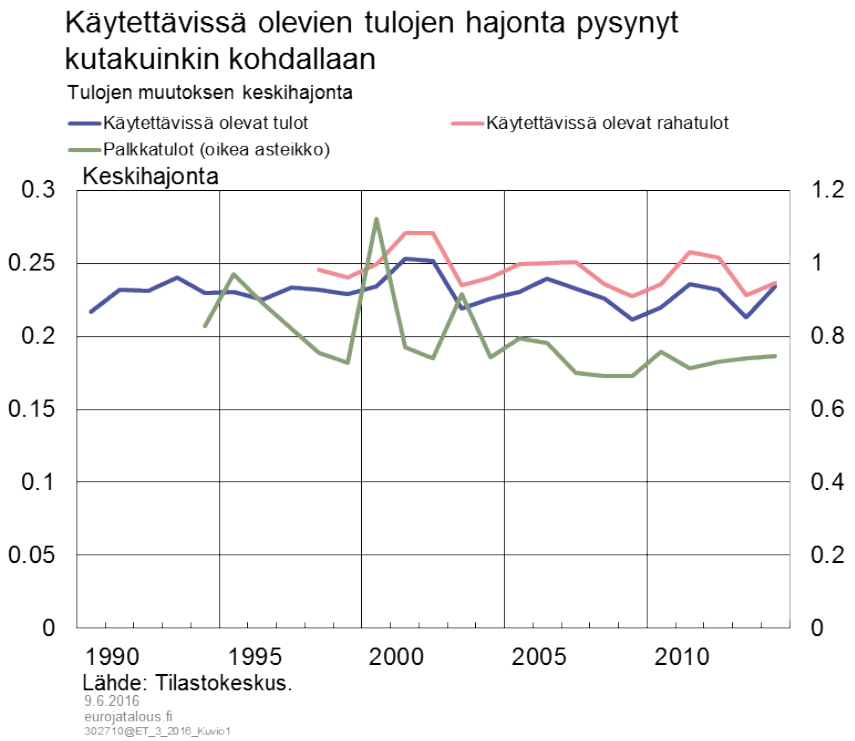
Vakaammat työurat vähentävät korkeasti koulutettujen tuloepävarmuutta

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havattu, että ansiotulojen jakauma on tyypillisesti kapeampi nuorilla, jotka ovat vasta työuran alussa, mutta erot tuloissa ja tulojen kasvuvauhdissa kasvavat työvuosien myötä.[7] Ansiotulojen jakauma on tyypillisesti pieni nuorilla, jotka ovat vasta työuran alkuvaiheessa, mutta sekä tulojen että tulokehityksen jakauma suurenee työvuosien myötä. Vastaavasti vähemmän koulutusta saaneiden ansiokehityksen erot ovat yleensä pienemmät kuin korkeasti koulutettujen. Näiden rakenteellisten taustatekijöiden merkityksen selvittämiseksi kotitaloudet jaettiin tässä tarkastelussa viitehenkilönsä koulutuksen perusteella pelkän peruskoulun käyneisiin, keskiasteen koulutuksen saaneisiin sekä korkeakoulutettuihin.

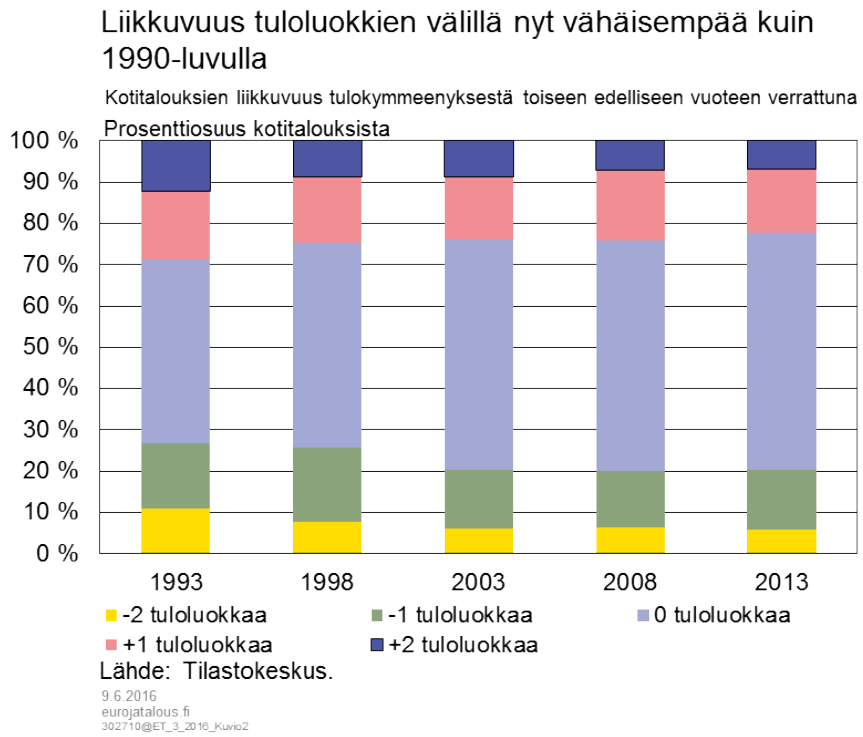
Käytettävissä olevien tulojen kasvun hajonta on kehittynyt melko tasaisesti kaikilla koulutustasoilla riippumatta siitä, käytetäänkö tulokäsitteenä palkkatuloja, rahatuloja vai kaikkia käytettävissä olevia tuloja. Palkkatulojen kasvun hajonta näyttää suomalaisissa kotitalouksissa kuitenkin vähenevän koulutustason kohentuessa (kuvio 5). Pelkän peruskoulutuksen saaneilla ansiokehityksen hajonta on selvästi suurempaa kuin koulutetumpien ryhmien. Tasaisinta on ollut korkeasti koulutettujen tulokehitys. Epätasaisemman palkkakehityksen sijaan tämä saattaa heijastaa vähän koulutettujen epävarmempia työuria.

Tulonsiirrot ovat selvästi tasoittaneet eri koulutuksen saaneiden tulojen kehitystä, sillä käytettävissä olevissa tuloissa sekä rahatuloissa ryhmien välillä ei näy merkittäviä pysyviä eroja (kuvio 6). Keskiasteen koulutuksen saaneiden ryhmässä rahatulojen hajonta näyttää ehkä yllättäen olevan hiukan suurempaa kuin muissa ryhmissä.

Kuvio 5.

Kuvio 6.

Yrittäjien korvaus tuloriskistä pieni

Iän ja koulutuksen lisäksi tulojen kehityksen epävarmuuteen vaikuttaa työmarkkina-asema. Tulonsiirtojen varassa elävien tulokehitys on helpommin ennakoitavissa kuin työssä käyvien. Työssä käyvien tulokehitys taas on varmempaa kuin yrittäjien. Joissain tapauksissa – varsinkin, kun kyseessä ovat yrittäjät – tulokehityksen isompaa riskiä voivat kompensoida suuremmat keskimääräiset odotettavissa olevat tulot. Koulutuspäätökset ja ammatinvalinta sekä päätös ryhtyä yrittäjäksi taas voidaan tulkita sijoituspäätöksiksi. Suuremmasta odotetusta tuloepävarmuudesta on tällöin saatava korvaus suurempina odotettuina tuloina. Tulojen parempi ennakoitavuus voi toisaalta korvata keskimääräisten tulojen pienuutta.

Eri sosiaaliryhmien tuloepävarmuuden kehitystä on vertailtu ryhmien tulojen kasvuvauhdin kehitykseen (kuvio 7) vuosina 1998–2014. Kotitaloudet on jaettu viitehenkilön sosiaaliryhmän mukaisesti ylempiin toimihenkilöihin, alempiin toimihenkilöihin ja työntekijöihin, yrittäjiin (ml. maatalousyrittäjät) sekä eläkeläisiin. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät opiskelijoiden ja pitkäaikaistyöttömien kotitaloudet sekä omaa kotitalouttaan hoitavat ja luokittelemattomat kotitaloudet. Tulokäsitteenä käytettiin rahatuloja, jotka yrittäjien tapauksessa pitävät sisällään myös muut yritystoiminnan tulot kuin palkkatuloiksi laskettavat tulot. Tulojen keskimääräisen kasvun sijaan tulojen kasvuvauhtia kuvataan kunkin sosiaaliryhmän mediaanikotitalouden tulojen kasvuvauhdilla. Näin otettiin huomioon, että tulojakauman leveys eri ryhmien sisällä vaihtelee ja varsinkin yrittäjät ovat tässä suhteessa varsin heterogeeninen joukko.

Toimihenkilöiden ja työntekijöiden reaalitulot kasvoivat vuosina 1998–2014 melko vakaasti samaan aikaan, kun tulotason hajonta pysyi jokseenkin ennallaan. Alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden mediaanitulot suurenivat tarkasteluperiodin aikana reaalisesti runsaasta 31 000 eurosta vajaaseen 40 000 euroon[8] ja ylempien toimihenkilöiden vastaavasti vajaasta 45 000 eurosta 58 000 euroon. Eläkeläisten tuloepävarmuus oli odotetusti vähäisempää kuin työssä käyvien, kun taas alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden epävarmuus oli suurempaa kuin hiukan ylempien toimihenkilöiden. Erot näiden ryhmien väillä ovat kuitenkin vähäisiä.

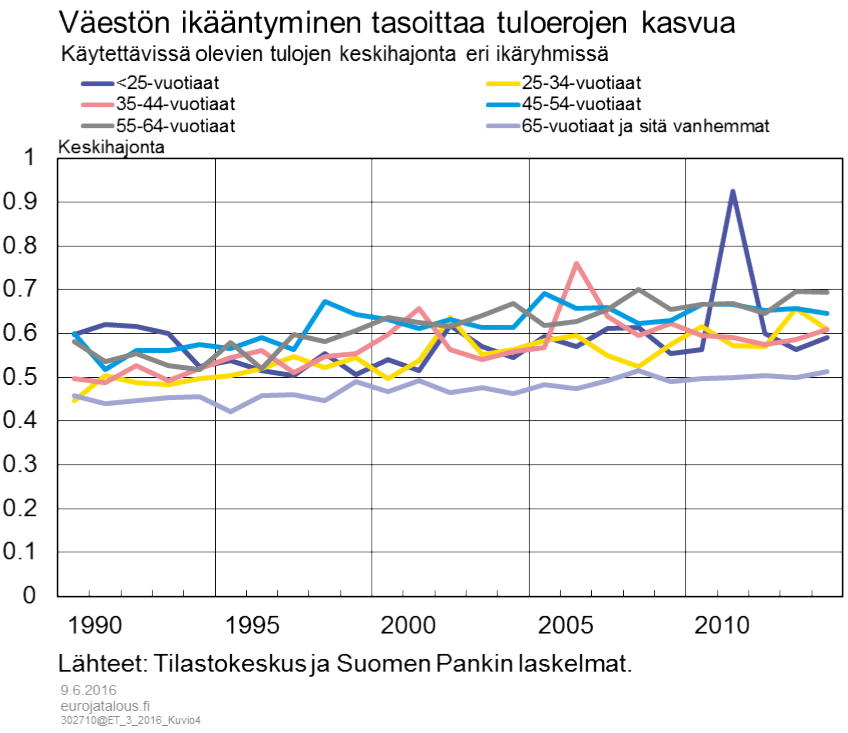
Yrittäjien tulokehityksen epävarmuus näyttää olleen merkittävästi suurempi kuin palkansaajien ja eläkeläisten. Yrittäjien tulojen kasvuvauhti sekä kasvun hajonta ovat tarkasteluvuosina vaihdelleet myös ajan myötä voimakkaammin kuin palkansaajien tai eläkeläisten, mikä osaltaan tukee käsitystä tulokehityksen suuremmasta epävarmuudesta.

Merkittävää on, että yrittäjien suurempi tuloepävarmuus ei ole selvästi yhteydessä parempaan keskimääräiseen tulokehitykseen. Yrittäjillä mediaanikotitalouden tulot kasvoivat keskimäärin suunnilleen samaa vauhtia kuin toimihenkilöiden ja työntekijöiden. Karkean tarkastelun perusteella yrittäjät eivät siis näytä saaneen isommasta tuloepävarmuudesta suurta

kompensaatiota voimakkaampana odotettujen tulojen kasvuna. Palkansaajien epävarmuutta suurempi tuloepävarmuus saattaa osittain johtua siitä, että yrittäjien sosiaaliturva on heikompi kuin muiden tarkasteltujen ryhmien.

Yrittäjäksi ryhtymistä on aikaisemmassa tutkimuksessa selitetty mm. yrittäjien muuta väestöä suuremmalla riskinottohalukkuudella. Vaihtoehtoisesti yrittäjiksi aikovat saattavat aliarvioida yrittäjyyteen liittyviä riskejä tai arvostaa yrittäjän itsenäistä asemaa ja muita mahdollisia ei-rahallisia etuja enemmän kuin palkansaajaväestö. Osa itsensä työllistävistä yrittäjistä on myös voinut tehdä ammatinvalintansa muiden vaihtoehtojen puuttuessa. Yrittäjyyteen liittyvä suuri epävarmuus saattaa silti olla yksi tekijöistä, jotka selittävät miksi Suomeen on viime vuosina syntynyt suhteellisen vähän uusia yrityksiä (ks. artikkeli Työpaikkojen synty yrityksissä – onko Suomessa pula gaselliyrityksistä?).[9]

Kuvio 7.

Tulonsiirrot vähentäneet tuloepävarmuutta

Tulokehityksen epävarmuuden kasvu tyypillisesti vähentää kotitalouksien hyvinvointia. Lyhyellä aikavälillä tuloepävarmuus riippuu pääasiassa suhdannetilanteesta, mutta pitkällä aikavälillä siihen vaikuttavat väestön ikääntymisen sekä koulutus- ja ammattirakenteen kaltaiset rakenteelliset tekijät. Tässä tutkimuksessa kotitalouksien välisiä eroja tulojen hajonnassa

kuvailtiin tarkastelemallakäytettävissä olevien tulojen kasvun keskihajontaa, joka on yksinkertainen mittari kuvailemaan tuloepävarmuuden kasvua.

Suomalaisten kotitalouksien tuloepävarmuus on koko talouden tasolla nyt suunnilleen sama kuin 1990-luvun alkuvuosina. Vaikka epävarmuus on lyhyellä aikavälillä vaihdellut paljonkin, siinä ei ole havaittavissa selkeää trendiä.

Koko talouden tasolla tuloepävarmuutta on vähentänyt väestön ikääntyminen. Eläkeikäisten tulot koostuvat enimmäkseen tulonsiirroista, joten ne ovat kehittyneet tyypillisesti tasaisemmin kuin työikäisten tulot. Eläkeikäisten väestöosuuden kasvu kätkee osittain alleen myös tuloerojen kasvua työikäisten ikäluokissa.

Erot kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehityksessä ovat olleet huomattavasti pienempiä kuin vastaava hajonta ansiotulojen kasvussa. Kotitalouksien saamat tulonsiirrot ovat merkittävästi tasoittaneet tulojen vaihtelua koko tarkasteluajanjakson eli vuosina 1989–2014.

Työikäisten koulutustaso vaikuttaa merkittävästi ansiotulojen kehityksen hajontaan saman tasoisen koulutuksen saaneiden välillä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että erot korkeasti koulutettujen ansiokehityksessä ovat suuremmat kuin vähemmän koulutettujen. Suomessa ansiotulojen hajonta näyttää yllättäen kuitenkin vähenevän koulutustason kohentuessa. Pelkän peruskoulutuksen saaneiden ryhmässä sekä palkkatulojen että niiden kasvun hajonta on selvästi suurempi kuin koulutetummissa ryhmissä. Tasaisinta on ollut korkea-asteen koulutuksen saaneiden tulojen kehitys. Tulos saattaa heijastaa vähän koulutettujen epävarmempia työuria. Tulonsiirrot näyttävät kuitenkin tehokkaasti tasoittavan ryhmien välisiä eroja niin, että käytettävissä olevissa tuloissa sekä rahatuloissa ryhmien välillä ei ole ollut pysyviä eroja tuloepävarmuudessa.

Iän ja koulutuksen lisäksi tulokehityksen epävarmuuteen vaikuttaa työmarkkinastatus. Tuloepävarmuuden erot eri palkansaajaryhmien sekä eläkeläisten välillä ovat pieniä, ja suurinta on odotetusti ollut yrittäjien tulojen kasvun hajonta. Yrittäjien keskimääräinen tulojen kehitys ei kuitenkaan ole ollut keskimäärin nopeampaa kuin palkansaajien. Yrittäjyyteen liittyvä suuri riski saattaakin olla yksi tekijä, joka vähentää uusien yrityksien syntymistä Suomeen.

LÄHTEET

Cramer, J.S. – Hartog, J. – Jonker, N. – Van Praag, C. M. Low risk aversion encourages the choice for entrepreneurship: an empirical test of a truism. Journal of Economic Behavior & Organization, Vol. 48, Issue 1, May 2002, s. 29–36.

Dynan, K. – Elmendorf, D. – Sichel, D. (2012) The Evolution of Household Income Volatility. The

B.E. Journal of Economic Analysis & Policy 2/12 (2012), s. 1–42.

Hamilton, B. Does Entrepreneurship Pay? An Empirical Analysis of the Returns of Self-Employment. The Journal of Political Economy, Vol. 108, mNo 3. s. 604–631.

Rosen, H. – Willen, P. Risk, Return and Self-Employment. Manuscript. Federel Reserve Bank of Boston.

Sabelhaus, J. – Song, J. (2010) The great moderation in micro labor earnings. Journal of Monetary Economics 57, s. 391–403.

Van Kerm, P. (2003) An anatomy of household income volatility in European countries. Manuscript. Luxemburg. Ks. https://www.iser.essex.ac.uk/files/conferences/epunet/2003/docs/pdf/papers/vankerm.pdf.

Viitteet

1. Tuloepävarmuus voidaan ymmärtää myös kotitalouksien kokemana subjektiivisena epävarmuutena, joka ei välttämättä riipu tulojakauman kehityksestä. Tässä tuloepävarmuudella viitataan kuitenkin pelkästään tulojen kehityksen tilastollisesti mitattavaan riskiin. ↑
2. Kotitalous on määritelty Tilastokeskuksen tulonjakotutkimuksessa käytetyllä tavalla, eli kotitalouden muodostavat henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. ↑
3. Käytettävissä olevat tulot pitävät sisällään rahatulojen lisäksi eräitä laskennallisia eriä, joista tärkein on omistusasunnossa asuvan laskennallinen asuntotulo. ↑
4. Sabelhaus – Song (2010). ↑
5. Dynan – Elmendorf – Sichel (2012). ↑
6. Mm. Van Kerm (2003). ↑
7. Ks. esim. Sabelhaus & Song (2010) ↑
8. Vuoden 2014 hinnoin. ↑
9. Riskinkarttamisen ja yrittäjyyden väliselle yhteydelle Yhdysvaltain aineistolla on löytänyt tukea mm. Cramer & al. (2001). Rosen & Willen (2001) arvioivat toisaalta yrittäjien saaman korvauksen yrittäjänriskistä niin suureksi että riskinkarttamiskäyttäytyminen ei riitä selittämään päätöstä ryhtyä yrittäjäksi. Hamiltonin (2000) tulosten mukaan yrittäjien tulokehitys taas on ollut selvästi palkkatyössä olevien tulokehitystä heikompi, ja selittää päätöstä yrittäjäksi ryhtymistä yrittäjyyteen liittyvillä eduilla, jotka eivät ole rahassa mitattavia. ↑

Asiasanat

kotitaloudet, tuloepävarmuus, tulokehitys